

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. Eugendo abbate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

Prædicat
obitum suū.
Moritur S.
Odilo.
*for. Vene-
tus
Apparet
cuidā post
mortem.

iciunijs ac vigilijs vehementer afflixit. Decevit autem, vt antequam debitum condi-
tionis humanæ persolueret, quæque monasteria sua circueiens, sanctæ admonitionis
studio visitaret. Expeditione igitur sanctæ huius ædificationis incepta, Syluiniacum
deuenit: ibiq; se circa festiuitatem Dominicæ circuncisionis ex seculo hoc migratu-
rum, manifestè dixit. Porrò autem cum iam in agonis esset angustia constitutus, diabo-
lum ad stare conspexit, eumq; per nomē tremendi iudicis, vt abscederet, terribiliter in-
crepauit. Anno itaq; Dominicæ incarnationis 1048. ætatis autem suæ 87. ordinationis
etiam quinquagesimo sexto, ea nocte, quæ Dominicæ Circuncisionis solennia præce-
debat, salutaris Eucharistiæ sacramenta percepit: sicque beatum Deo spiritum reddi-
dit. Paulò autem post, eadem scilicet nocte, cum beati viri corpus in ecclesiam iam fu-
isset delatum, frater quidam Gregorius nomine, *luuenera natione, nature simplicis
& innocentis vitæ, exequiarum funebrium lassitudine prægrauatus, in eadem cella, in
qua sanctus obiērat, proprium stratum petijt, in quo se proiciēs, dormire tentauit. Sed
necdum planè resolutus in somnū, beatum Odilonem sibi videt adstantem. Ad quem
mox voce promptissima: Quid, inquit, agis domine pater? Et ille: Benè, frater, & opti-
mè. Dominus enim meus Iesus seruo suo per semetipsum, dignatus est adesse, & suū
præsentiam misericorditer exhibere. Sed in ipsa meæ decessionis hora, in illo scilicet an-
gulo (ostendebat enim quasi digito locum) vidi figuram quandam truem nimis atque
terribilem, quæ mihi reterrimè suæ visionis horrorem atque formidinem tentauit in-
cutere: sed Christi confortante virtute, nulla me potuit infestatione nocere.

Proxima quoque Quadragesima succedente, sanctæ ac venerandæ memoriæ Lau-
rentius, Amalitanæ sedis archiepiscopus, qui potens in literis ac biglossus, Græcè nos-
uerat & Latinè, & quod longè præstātius est, laudabilis vitæ claritate pollebat. Hic itaq;
tunc Romæ constitutus, obdormiuit in Domino. Cumque cadauer eius fuisset in ec-
clesiam illatum, honestus quidam clericus, Albero nomine, in eiusdem ecclesiæ angu-
lo lassabunda dedit membra sopori: Cumque subitò adhuc penè vigilanti vir beatus
apparuit, ei mox clericus intulit: Domine mi, quādo huc & cur aduenisti? Ad charissimi
(inquit) olim amici mei, domini Laurentij pōtificis, exequias veni: quibus expletis, an-
tequam te viderem, recedere nolui. Et his dictis, species loquentis euauit. Vir itaque
Domini, quia rectè vixit, feliciter obiit: & quia vitam mirabilem duxit, iure miraculis
coruscavit. Vita quippe beati huius viri velut aurea tabula est: cui quasi margaritas
quasdam ac gemmas insignimus, dum gestis eius interlucentia virtutum miracula per-
miscemus. Apud cuius venerabilem tumulum nihilominus adhuc rutilant noua signa
virtutum: quæ nimirum nos his inferere superfluum ducimus, cum per alios iam apici-
bus exarata cernamus. Legentium igitur tædio consulentes, his contenti sumus, quæ
succincta breuitate perstrinximus, ad honorem & gloriam redemptoris nostri IESV
Christi: qui cum Deo patre & spiritu sancto viuunt & *gloriantur in secula seculorum,
Amen.

*glorificat

VITA S. EVGENDI ABBATIS, AB EIVS DIS-
SCIPVLO FIDELITER, SED STYLO DVRIVS CVLO

conscripta, vt ex ipsa narrationis serie facile potest animaduerti.

PROLOGVS.

Quantum, beatissimi fratres, desiderio feruorūq; vestro ex debiti sum-
ma supplēuerim, sicut ex ratione apicū ex parte sum opitulāte Do-
mino iam securus, irā conscientie propriæ extraneiūq; iudicij incer-
tus, ago hæc quæ iniungitis, non præsumptione indocti, sed obedi-
entia, vt cernitis, regulari. Sic annuens diuinitas fecit, vt humana
procliuior in dijudicādo fragilitas, dum melodia delectatur aut mu-
sicis, dumque oratorias venustates, vocabulorum quoq; ac tempo-
rum signata proprietate miratur: hæc nostra Tapinosi nequaquam iactantia superba
iudicum ventosa superfluitate calcetur. Porrò nos (vt præfati iam sumus) vobis propriè
opuscula ista dicauimus, quos nouimus non oratorum, sed piscatorum esse discipulos:
Nec in philosophia sermonis regnum Dei, sed in virtute prospicere: magisque pura ac
iugi obseruantia Dominum exorare, quam vana perituraque facundia perorare. Nunc
ergò iam nobis in relatione vitæ beatissimi viri, narrationis sumatur exordium.

NAR.

NARRATIO.

Sanctus namque Christi famulus Eugendus, sicut beatorum
Romani & Lupicini in religione discipulus, ita etiam na-
tibus ac provincia extitit indigena atque conciuus. Ot-
tus namque est haud longè à vico, cui vetusta paganitas ob-
celebritatem clausuramque fortissimam superstitionis
templi, Gallica lingua Isardori, id est, ferrei ostij, indidit
nomen. Quo nunc quoque in loco delubris ex parte iam
dirutis, sanctissimè micant caelestis regni culmina dicata

Christicolis. Atque inibi pater sanctissimæ proles iudicio
pontificali, plebisque testimonio extitit in presbyterij di-
gnitate sacerdos. Igitur cum beatissimum pignus ab ipsis
penè cunabulis quodam instinctu successuque felicitatis ac luminis, virtute diuina, vt
reor, præfagante succresceret, & nocte quadam venerabilis pater ipsius, vel soboles san-
cta, ab * affectu profectuque futuræ beatitudinis tenerentur incerti: in visione sancta

puer à duobus religiosi viris sublatus, vltra domus paternæ vestibulum sistitur, ita vt
in Orientis plagam caeli que astra, quasi quondam multigena Abraham patriarcha, in-
tuitu diligenti prospiceret: atque ipsi typicè iam quodammodò dicebatur. Sic erit semen
tuum. Post interuallum namque modicum hinc vnus, at hinc alter, atque alius indè, do-
nè succrescens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum vel sanctos procul-
dubiò Romanum ac Lupicinum patres, qui eum in spiritu de coeno paternæ domus
eduxerant, tanquam enormitas apum in modum mellificantis vna quadam constipa-
tione seferunt: & subitò à parte prospicua videt instar amplissimæ portæ culmina pa-
tescunt caelestia, & lento deducitque ad se vsque è caeli vertice cum lumine cliuoso in
modum reclinis scalæ cristata procliuitate descensum, & niueos fulgidosque angelicos
choros ad se vsque vel focios tripudiantes, in Christi nomine deuentare: ita tamen,
quòd crescente semper in loco societate, nullus omninò reuerentia diuinitatis atto-
nitus, aut sermone mouebatur, aut nutu. Cumque sensim cauteque mortalibus mul-
titudine sese inseruisset angelica, collectis copulatisque sibi terrestribus, concinentes an-
geli, vt venerant, caelestia sacra repedantes ascendunt. Hoc solummodò puer inter
carminum modulationem percepit, quod post annum circiter in monasterio * inter-
missus ex euangelij recitari cognouit. Illud nempe vice antiphonæ (vt benè, ipso di-
gnanter referente, commemorari) reciproci vocibus multitudo concinebat angelica:
Ego sum via, & veritas, & vita. Recepta igitur sese clausit astrigera, & solum semel puer
cõtemplatus in loco, excussus est somno, concutitur, ac visionis terrore percussus, rem-
gestam ilicò refert patri. Confessum namque presbyter sanctus, cui potissimum pro-
les sanctissima dicari deberet, agnouit.

Mox igitur eum literarum instrui iubet elementis, & anni exacto circulo, tanquam
Samuel quondam, non in typico excubaturus templo, sancto Romano oblatus est pa-
tri. In quo verè ita beatorum abbatum, qui eum in spiritu de incolatu terrestri eduxe-
rant, gratiarum gemina confluit veritas, vt succidua quoque posteritas vtrum in Eu-
gendo Lupicinum potius suspiceret, an Romanum, iudicio fluctuaret incerto. Illis
duntaxat huc illucque necessitate misericordiae è monasterio sæpè progressis: iste verò
à septimo vsque ad sexagesimum vitæ, quo transijt, annum nusquam exindè post in-
gressum extulit pedem. Lectio namque, se intantum die noctuque expletis consumma-
tisque omnibus, quæ à præposito vel abbate iniuncta sunt, dedit & impendit, vt præter
in Latinis voluminibus, etiam in Græca facundia redderetur instructus. In vestitu autè
duabus tunicis nunquàm est vsus, atque vnà ipsam nunquàm mutauit, nisi antea fuisset plurima
vetustate consumpta, simili quoque cuculle ipsius conditione seruata. Paleis verò lectu-
li inuentilatis multo tempore, vilicij, sagello confratis, pellicioque; superposito conqui-
cuit. Aestiuus namque temporibus caracalla vel scapulari cilicino vtatur: quod ei quoque
vir sanctitate conspicuus Leunianus, Viennensis vrbis abbas, pignore transfuderat cha-
ritatis. Fuit namque, sanctus iste de Pannonijs quondam, & spargente barbarie in Gallijs, vin-
culo captiuitatis abductus: & non solum in Viennensi, sed etiam in Augustodunensium
vrbe,

IANVAR. 1.

Horum vis-
tam habes
infra 28. Fe-
bruarij.
Gallica, pro
Belgica.Sentiendum
est ante sa-
cerdotium
cum habu-
isse vxorē,
non in sa-
cerdotio.Viso Eu-
gendo pue-
ro oblata.
Gen. 15.* for. inter
Missas

Ioan. 14.

i. Reg. 3.

Traditur
Eugendus
monasterio
septennis
puer.Eius legen-
di assidui-
tas.Eius vesti-
tus.

Lectus.

Leunianus
sanctus
abbas.

vrbe, multo tempore clauſtro peculiaris cellæ conſuſus: ità vt ampliùs quadraginta annis in vtraque ciuitate coërcitus, nulli hominum ex prima retruſione vultu ac corpore, præter ſola ſermonis notitia, noſceretur. Monachos iuxta cellulam haud pluri-
 Præter, pro, præterquã.
 mos regens, monachos verò procul intra vrbeſ monaſterioque conſeptos iuxta ſe-
 xagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit: præmiſitque maximas, magnas interim ſucciduasque in ſpiritu non dimiſit.

Sed ſuſùm redeo. habebat nanque Eugendus beatiſſimus calceamenta fortia ru-
 Eugendi
 calcei.
 ſticaque, in modum præſcorum patrum, conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas. At verò nocturnis matutinisque conuenticulis, nec in frigidiffimis pruinis, nec in mag-
 nis niuibus, quicquam nuditati pedum præter ligneas Gallicanasque caligas addidit

vnquam. Atque in hunc quoque modum eminùs ſepiſſimè matutinis horis ad frater-
 Nūquã ab-
 fuit præci-
 in templo
 perſoluẽdis.
 num cœmeterium oraturus, gradiebatur in niuibus. Nemo nanque eum vnquam aut in diurna, aut in nocturna ſynaxi ante cõpletionem conſpexit egredi foràs. Nam cum ipſe noctibus certè oratu longiſſimo, atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſſimè antei-
 reſet, poſt omnium quoque diſceſſum nihilominus formulæ ſuę incumbens, oratione diutina paſcebatur in ſpiritu. Atque ità exindè quolibet tempore vultu hilari ac lætate diſſoluere. Reſectio ei omni tempore ſemel in die fuit. Quæ tamen æſtiuis diebus nunc in ſexta cum ceteris fatigato, nunc verò cum his, qui iteratò reſiciebantur, terminabatur in veſpera: ità tamen, quòd nihil vnquam, exceptis his, que cunctis apponebantur fratribus, deguſtauit in menſa.

rius victus
 quotidianus.

Igitur ad inchoationem ipſius adminiſtrationis reuertamur: Cum ergò pater ille, quem beatiſſimus Romanus vel Lupicinus Condateſcenci cœnobio ſignauerant ſucceſſorem, præter labores ſolicitudinesque cœnobiales etiam corporeæ inæqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad ſe fratribus, ſic ſanctum Eugendum vicis ſuę ſolicitudine innexuit, vt ſibi tamen ius paternę eminentię in nullo penitùs imminueret, aut ſubtraheret. Tentauit nanque idem Abbas, vt antè dictum ſanctumque Eugendũ cum adminiſtrationis onere, etiam præſbyterij dignitate arctiùs illigare. Sed non ſolũ voluntati eius in hac parte ſepiſſimè, immò ſanctiſſimè cõtradixit: verũ etiam ſacroſanctos pontifices, qui illuc cauſa orationis confluxerant, adiens, reuerentiã tanti honoris cautè ac diligenter effugit. Mihi tamen crebrò ſecreſſimè teſtabatur, vtilius multò eſſe abbati, propter iuniorum ambitionem, liberum à ſacerdotio, præſſe fratribus, & non illigari dignitate, quam abrenunciantes ac remotos minimè conuenit affectare. Nouimus nanque, aiebat, præter hanc, quam prædiximus, cauſam, multos etiam patres, poſt humilitatis profeſſe culmina, hoc officio grauiùs ac latentius ſuperbiſſe. Suſcepit ergò Dei ſanctus, ſicut etiam pater Lupicinus, abſque ſacerdotali eminentia iniuncte ſibi viciffitudinis ſocietatiſque laborem, ea maximè ſecuritate fretus, quòd de paterna ſolicitudine ac prouifione non habebatur incertus: ſed mox euidentiſſima reuelatione percõllitur, nè de plenaria adminiſtratione velut in aliquo redederetur ambiguus.

Sacerdotiũ
 à ſe amolitur.

Nocte igitur ſubſecuta, ſubito raptus in viſione, beatiſſimis quoque Romano ac Lupicino abbatibus, vt in inſitijs quondam, ità nunc in oratorij ſecretario à parte dextera præſentatur, necnon etiam inter ipſos ſeniores ac ſuperſtites circunſpicit fratres, cereos ac lampades geſtare lucentes: & data ſibi à ſanctis patribus oratione vel pace, ilicò benedictum illum abbatem, deceſſorem ſibi vtrique mox futurum, conſpicit introritti, ac deſupèr dorſum ipſius vel ſcapulas rigentibus clauis purpureis pallium album adſpicit dependere. Soluta nanque beatus Romanus ſancti illius cingulo, conſtringit ilicò lumbos Eugēdi. Dehinc excuſſo, quod deſupèr (vt diximus) geſtabat, pallio, huius adque humeris ſuperimponens, ait: Hęc tibi ad præſens noſce interim assignari: & digitis dalmaticam prædicti antecęſſoris adſtringens, etiam hęc tibi, inquit, probatam in acceptis vtilitatibus nõueris assignandam. Mox adſtates cum cereis fratres, incipiente primitus vno, conſeſtim cuncti claritatis ac ſolatij lumina impacta parietideprimunt & extingunt. Cumque vir beatus tenebrarum anguſtijs coërcitus, euentum rei attonitus præſtolaretur in viſu, vox ad eum facta eſt: Noli (ait) te Eugēde fraude corum præſentium ac materialium luminum contriſtare: Orientalem nanque cellulę huius attende proſpectum, & videbis ilicò tibi abſque opitulatione

tione humana lumen diuinitus ministrari. At ille confestim illò porrigēs visum, adspicit sensim dilucescente aurora, radiis diei ac lucis influere: & in semetipsum reuersus, lectulo lætus excutitur. Nec mora: visionem sequitur effectus.

Nam ad Christum decessore illo migrante, volens nolensque administrationem subterfugere non potuit subarrhatam. Illi verò, qui per visionem luminis solatia præstita subtraxerant, humanitatis malo aliquid passi, liuoris zelo inflammati, in beatissimum virum inuidiæ ardore turgescunt, & sanctum Eugendum abbatem nunc despectione animi, nunc quoque monasterij professionisque desertione, tanquam nouitium ac rudem, monachorum laicorumque patiuntur subiacere despectui. At non ille diuinæ pietatis obtutus famulum suum passus est proluxa fatigatione vexari. Cōfestim nanq; ipsi potentia ac virtutis suæ dexteram affluentissimè signorū largitate porrexit, dando atque ostendendo per seruum suum sanitatum dona ac prodigia multa: ità vt summæ seculi potestates, sospitari se crebrò ac benedici eius literis exorarent, nec se diuinam clementiam crederēt habere placatam, nisi prius Christi amici gratiam siue suffragia aut visu aut literis potirentur: Episcopi quoque ac sapientissimi sacerdotes præ se omnimodis ferre, si eum corporaliter cernere, aut affatu literario obtinuissent familiaritè compellari. Ipsi etiam pseudofratres, qui pridè cothurno elationis inflati discesserant, tanquam infelices ac degeneres notabantur à laicis, nisi deposito inuidiæ viru, ad sanctum Christi famulum quanto cyùs repedarent.

Dum hæc odorifera fama geruntur, puella quædam iuxta seculi dignitatem non infima, circa Secundiacensem parochiam dæmonio correpta, nō solum claustris retrusa, verum etiam ferreis vinculis tenebatur obstricta. Cumque sanitatis causa à multis (vt solet) exorcismorum scripta nexa ceruicibus neckerentur, atque illa ignotas sibi personas scriptorum per immundum spiritum cum nomine, quod dolendum est, carperet & vitia, seque magis illos, qui scripserant, iam olim in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indicijs affereret possidere: tum ad ipsam energumenam de adstantibus vnus, Quid nos alienis, inquit, immò proprijs vitijs terres immunde? Verè in Christi nomine non solum istorum, quibus derogas, virorum, sed cunctorum quoque, si potuero, scripta sanctorum ità ceruicibus tuis innectam, vt vel multitudine operantium obruaris, si hos paucos audire despicias & contemnis. Tu mihi (inquit diabolus) Alexandrinarum chartarum, si placet, onera exarata imponas, nunquam tam ex obrento vasculo poteris propulsare, dummodò mihi solius Eugendi Iurenfis monachi ex hoc non afferas visionem. Confestim nanque rapientes proximè dictum, ad beatissimum virum plenissima fide concurrunt, ac rem gestam, pedibus eius prouoluti, narrantes, non se redituros esse testantur, nisi Christi misericordiam præstaret exoratus oppressæ. Victus igitur vel ratione, vel precibus pater, breuiter cum longa oratione (vt Gregorius quondam Magnus Apollini) in hunc modum scribēs atque

consignans, spurcissimo transmisit epistolam:

Eugendus seruus Christi, in nomine Domini nostri IESV Christi, Patris, & Spiritus sancti, præcipio per scripturam istam spiritus gulæ, & iræ, & fornicationis, & amoris, & Lunaticæ, & Dianaticæ, & meridianæ, & diurnæ, & nocturnæ, & omnis spiritus immunde, exi ab homine, qui istam scripturam secum habet. Per ipsum te adiuro verum filium Dei viuui, exi velociter, & caue nē ampliùs introeas in eam, Amen: & orans atque complicans, supplicibus tradidit deportandam.

Quid plura? necdum itineris medij spatia confecerant, cum ecce furcifer ille frendens atque ciulans, prius egressus est ex obsessa, quàm calcarent domus limina reuertentes. Ab hoc ferè tempore beati viri longè lateque fama nomenque enituit, vt qui sanctus iam habebatur indigenis, potens etiam & verè apostolicus, procùl genitis haberetur. Mater familiàs quondam Syagria, nunc quoque ecclesiarum monasteriorumque per eleemosynam mater, cum graui obsessa incommodo, iamiamque haberetur à medicis desperata, epistolam beati viri exosculandam præcepit attingi. Cumque appræhensam contactis ab eadem cum oratione oculis, lachrymis quoque haud minimè deciduis infecisset, ori dehinc insertam aliquantisper dentibus cum oratione constringens, mox recuperata sanitate surrexit. Quo gaudio atq; miraculo non solum ipsa sui que, verum etiam ciuitas maxima Lugdunensium, exultatione mira releuata atque lætata est.

Cùm

Abbatis officium illi demandatur. Deseritur à fratribus.

Miraculis coronatur.

Greg. Neocæsarensis apud Russe nū 1.7. hist. eccle. ca. 25.

Dæmonem per literas expellit.

Cum ergo fama vitæque viri virtutum relatione succresceret, tanta miserorum acervatim coepit in monasterium turba concurrere, ut secularium, immo tribulantium multitudo, penè cateruis videretur monachorum numerosior. Interea dum inibi mox nonnulli, alij etiam post bidui triduique, quidam verò post mensis spatium comoda votiva percipiunt, Dei sanctus manum ad salutare compendium mittens, fatigationem miseris auferebat. Dabat ergo supplicibus atque sospitibus deportanda illigandaque infirmis, cum sancti olei quantitate, contraria laruis atque miseris scripta mandata: Quæ ita cooperante fide porrigebant in provincijs longè positis medicinam, ut illi quoque obtinerent ad spectum: neque solus beatissimus pater in cœnobio, sed & presbyteri multique inibi fratres, potiebantur clarissima virtute meritorum: & zeli ambitione cessante, illis potius quam sibi, Dei homo medendi delegabat officium: & hoc studebat omnimodis, ut unusquisque illi rei vel studio in monasterio deseruiret, in quo cum dono spiritus sancti pollere eminentius perspexit: atque idè mansuetum ac lenem illi ordinabat officio vel loco famulari, ubi mansuetudinis ac patientiæ bonum nullatenus inquietudo decoloraret alterius. Rursumque superbiæ forsan aut vanitatis vitio notatos, non patiebatur esse sepositos: nè iudicio virosæ ac propriæ elationis inflati, altius grauiusque corruerent, cum culpas ac vitia sua non agnouissent, in medium crebrius increpati. Si quos sanè (ut sese habet natura fragilitatis humana) edacis tristitiæ moribus interea nouerat sauciari, illis quoque inopinantibus ita specialiter ex industria blandus superueniebat ac lætus, & sancto dulci que fouebat alloquio, ut decurso tristitiæ perniciosissimo viru, quasi quadam salutaris olei perunctione, exasperata sanaretur austeritas. Dissolutioribus verò ac leuioribus acriorem se seuerioremque semper exhibuit. Presbyteris quoque ipsis, quorum officio, constructus sæpè ab episcopis, humilitatis causa (ut diximus) noluit implicari, ita semper ob ministerium sacrificij salutaris quodam remotionis opere, conscientia puræ tribuit facultatem, ut illo cuique pro delicto mordaciter forsitan quippiam (ut assolet) succensenti, illi verò dum reatus culpam ignorarent, absque notitia vel participatione alieni reatus, corpus Dominicum traderent ab altari: ut nec se conscij plecterent communionem delicti, nec alterum seueritate paterna. Ante enim dationem sacramentorum indultu forsitan subtraxisse videntur in aliquo.

Hic nanque fuit, immo est apud Christum beatissimus homo, ex cuius ore (Deum testor) nunquam processit obloquium, cuius aures nunquam polluit maleloqui oris ferale contagium. Tantum nanque detestabatur hoc vitium, immo flagitium, quantum quis lethiferi anguis non solum venenum metuit, verum etiam concursus ipsius vitæ atque conspectus. Intantum mens ipsius abstrusis vitij pura pollebat, ut etiam beatissimorum apostolorum Petri & Pauli sanctique Andree, ad quem apostolici conspicuique viri Martini episcopi, & colloquio fuerit & visu potitus. Quodam nanque tempore, antequam ipsi administrationis onus incumberet, diebus æstiuus ultra monasterium iuxta semitam, qua Gebennam vsque transcenditur, sub arbore solitè quiescenti, subitò tres se per soporem aduentantes offerunt viri. Quorum cum post orationem & pacem, nouitatem vultus habitusque contempleretur attonitus, interrogat quoque, quoniam ipsi venerabiles essent, quorum benedicti meruisset aduentu. Tum vnus, Ego, ait, Petrus, at hic germanus meus Andreas, & iste frater noster est Paulus. At ille confestim in spiritu ad eorum vestigia prouolutus, Et quid est, inquit, domini, quod vos in hæc rura cerno syluestria, quos in magnis urbibus Romæ ac Patris post sanctum martyriam legimus corpore contineri? Verum est, inquiunt, & illic quidè, ut afferis, fumus: & hic nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba visio finiuit & somnus. Cumque confocata facie torporem somni depulisset ex vultu, conspicatur eminens duos, qui ante biennium circiter decesserant, fratres eo aduentare calle, quo sanctos apostolos per visionem conspexerat aduenisse. Et prosiliens ilicò in occursum, cõsalutans quoque ex more, consulit, vnde dilectissimi fratres post tam diuturnum comœatum ad cœnobium repedarent. Nos, inquiunt, inter alia ad urbem vsque progressi, obtentis quoque sanctorum patrocinijs sub trina martyrum sera quidem, sed fida intercessione, reuertimur. Dominorum nanque Apostolorum Petri & Pauli atque Andree ditati reliquijs, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, ut moris est, illis subsistentibus, currens Eugendus sanctus ad monasterium, ipse patri ac patribus aduentantium sanctorum efficitur nuncius,

Plurimi ab eo curantur.

Sacrum oleum curarionibus adhibet.

Singulis singula ut officia de mandaret.

for. & decurso

Quam alienus ab obtruncatione fuerit.

Videt Apostolos Petrum, Paulum & Andream.

eius, qui fuit paulò antè contemplator in visione. Proflitit cōfessim obuiam, & consalutatis fratribus, deosculatisque reliquiarum vasculis, cum tripudio & exultatione atque psalmi sono exhibitis, inclusis quoq; sub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefessa virtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coërceri.

Vt enim de sancto ac beatissimo viro Martino dicamus, cuius mihi vultum ac habitum cum suprà dictorum secretissimè solebat exponere, parumque vobis referre nō pigeat. Quadam nanque vice, dum diros metuunt ac vicinos Alemannorum incurfus, qui necopinantibus viatoribus, non congregatione, vel cominùs, sed ritu superuentuque solerent irruere bestiali: ad mortem aut suspensionem mortis penitùs euitandam, quæ crebro timoris iaculo totiès interimmit, quotiès timetur, è limite Tyrrheni maris potiùs, quàm de vicinis Heriensium locis cocile decernunt petere sal. Sed hoc totum vt fieret, & consilium & ordinatio beati viri persuaserat. Cumque emenso bimestri tempore, nullum darent proprii aduentùs indicium, vertitur in sanctum imputatio fratrum, quòd alijs è vicino quod timuerant, sospitibus iam reuersis, non tam destinatis fratribus exilium, quàm peregrinantibus propria persuasione dedisset. Ille verò incertus de reatu, quis ipsos ancipiti obstrinxisset euentu, metuens tamen saltem indebitò increpari, misericordiam Christi pro salute eorum diebus singulis exorabat ac noctibus. Cumque post lachrymas fessus, fuisset soporatus in lectulo, ità claritate subita vallatur in grabato, vt se plus luce cerneret circumfusum, quàm si purissimi solis illustraretur allapsu. Illic iuxta lectulum beatissimus Martinus assistens, consalutatum quoque, qualiter valeret, interrogat. At ille: Benè, inquit, agerem, si de salute fratrum, quos (vt increpor) exules feci, non haberer incertus. At ille: Non meministi, ait, quia cunctes mihi eos, id est, Martino, in oratione propriè commehdasti: hac nanq; nocte in Pontianensi parochia manent: crastina verò vnus ex ipsis isthuc veniet, suspensionem cunctis ablaturus, ad mansum. Expergefactus igitur Christi homo, tanquàm memoratos fratres cunctis visibiliter assignaret, ità diem & horam prædixit aduentùs, vt ipse sanctus Dei nunciauerat, vel ipsi continuò sunt regressi.

Nam & hoc, quod insequens sum relaturus, licet nullus ambigat beatissimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus sit, vt non illic specialius nouerit virtutum dona clarescere, vbi per vnitatem fidei familiaris confortàs residere dignoscitur gratia meritum. Permisit nanq; nocte quadam in secretario anredictum sanctumq; Martinum tentari quidem incēdio, sed probari. Sic igitur & Condatescense monasterium exustum quondam est flammis, sed tamē Martini oleum, nullo flammaram est voratum incendio. Quod etiam beatus Eugendus tanta patientia atque æquanimitate suscepit, vt mox illi diuina prouidentia non solum ad victum siue vestitum duplicia pro simplo reddiderit, verum etiam tabernacula ipsa multo vtiliùs, congruentiusque, quàm fuerant, in vsus pristinos restaurarit. Vice igitur quadam, imminente vespera, omne illud, vt dixi, monasterium, quia erat ex lignis, & non solum contignatis indiscretisq; cellulis, verum etiam pulchrè fuerat cœnaculis geminatum, ità subitò redactum est in fauillam, vt manè non solum nihil resideret ex edificijs, verum etiam celeritate arētis pabuli, ignis ipse penè totus redderetur extinctus. Cumq; fratres illi, prout quisq; sarculum securimve posuerat, ferrum reuera, quod solum exuri nequiuerat, prunis euentilatis inquirerēt: ecce Antidiolus sanctus presbyter prospexit ampullam cum oleo beati Martini, quæ salutis gratia, ad lectuli sui capitium dependebat, plenam, clausamque, vt fuerat, post vasta incendia, postq; cœnaculorum desuper ruentium ardentiumque ruinas, ità integram ac stabilitam inter fumantes ignium residere fauillas, vt tres quondam pueros roscidis refrigerijs legimus in camino Persico claruisse. Quæ etiam ampulla cum oleo ipso, ad virtutum testimonium, vsque hodiè in eodem monasterio reseruatur. Vnde non ampliùs sub Eugendo sancto, incendiari arbitrò casui licuisse, quàm, vt dixi, beatissimo quondam cecidisse Martino: vel postmodum Condatescenses monachos cum oleo virtuteque Martini remiscimur euasisse.

Nam præter ista, quæ ob meritum virtutumque testimonium pauca perstrinximus, tam præcipua extant, quæ puritate spiritus, diuina illuminatione præsciuit, vt in corpore positus, iam quodammodò cum supernis Virtutibus clarescere putaretur: adeò vt vice quadam venerabilem virum Valentinum, eiusdem monasterij diaconem,

Reuerenter
admodum
accipiuntur
Apostolorum
reliquiæ.

Sauitria
Alemanno
rum.

S. Martinus
apparet Eu-
gendo.

Oleum in
medijs flā-
mis non in-
flammat.

Dan. 3.

Prophetia
claret spi-
ritu.

commoneret secretiis, dicens: Constat te, charissime frater, inter hos viginti circiter dies ex hoc seculo ad præparata præmia migraturum: & ideo quanlibet exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas, moneo tamen, vt circa clausulâ vitæ, dum tempus suppetit, profectuum collatione ditescas, quò possis digna, vt vidi, acceptabiliorque hostia ex ara Christi assumi. Hac nanque nocte vestitum te niueis linteis à sanctis patribus vidi cum Psalmi sono in altari oratorij huius imponi. Igitur licet meritum qualitatemque tuæ assumptionis agnoscas: suadeo tamē, vt tibi interim addas, quod possis illic felicitate perpetua possidere. Cumque sermocinationem cum alacritatis lachrymis & oratione complēssent, post decem circiter dies febricula leui correptus, paulatimque inæqualitate vexatus, cursum vitæ præsentis explicuit.

Qualis quisq;
in animo
fuerit, vt
perferat.

Nota sancti
viri humi-
litem.

Athanasius
in vita An-
tonij.

Cæterum ex cuiuslibet superuentu personæ, ita per odoris fragrantiam, foetorisque afflatum, meritorum insignia dignoscebat, vt præsciret illic, cui quis virtuti vel vitio subiaceret. Nam & aduentus fratrum, & secularium expectantium fidem, prius sæpè prædixit, quàm vlla aduentantis præsentia fratribus monstraretur. Ità tamen magnis eximijisque bonis exuberans, nunquàm se meliorem emendatioremque altero vel leuiter iudicauit: sed pietate refertus, non quid interim esset, sed quàm longè à perfectione adhuc esset, quasi cunctis abiectionis & infimæ pēstibat. Habebat autem, nimirum habitatore illustrante, magnam & in vultu lætitiā. Nam sicut tristem illum nemo vnquàm vidit, ità ridentem nemo adspexit. Non illi beatorum Antonij atq; Martini gesta aut mores labebantur vnquàm ex animo. Nunquàm, vt de Antonio refertur, aut ira subito patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam: nunquàm laudatus aut beatificatus, inflatus est: nunquàm vituperatus, fractus est aut tristatus. Tantum nanq; lectione reficiebatur, vt cum lectitaretur ad mensam, sapissimè futurorum victus affectu, velut in ecstasi obliuisceretur appositorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præsentis vitæ despiciens, municipatum su spirabat in caelestibus præparatum. Ille nanque illic post priscis patribus legendi propriè inuexit industriam. Ille etiam, refutato archimandritarum more, vtilius omnes vniuit in medium. Destructis nanque mansionum ædiculis, vno cunctos secum xenodochio quiescere fecit: vt quos causa vnitæ refectiōnis vna claudebat ædícula, discretis quoq; lectulis vna ambiret & mansio. Cui tamen lumen diei, sicut in oratorio, indeficiens noctibus præbebatur.

Erga agros
& fenes vt
se gesserit.

Nulli mo-
nacho alio
quid peculij
permisum.

Ille, inquam, Abbas sanctus nec mensulam suam, (vt facere quosdam nupèr audiui) nec victum vnquàm exceptauit à fratribus: omnibus omninò omnia erant. Non ille vnquàm imperio docuit, quod exemplo antea aut opere non compleuit. Infirmis semper aut valde senibus clementissimè obsequi fecit, adiiciens quoque, vt ipsis illi è fratribus in necessitate seruirent, quos agrori potissimum elegissent: & non solum faciebat alimenta conuenientia ministrari, verum etiam propter laborem infirmitatis, donec sanitas suppeteret, præstitit sequestratim reficere vel manere. Nam & seculi hominibus absque personali acceptione se præbuit. Pauperibus verò adæquè vt diuitibus osculum contumque præstitit atque concessum, omni cautela iuxta patrum regulam seruans, nè se conspectui aduentantium laicorum vel propinquorum saltem iniussus monachus præsentaret. Si quid verò cuiusque fuit à proximis fortassis oblatum, confestim hoc abbati aut œconomo deferens, nihil exinde absque paterno præsumpsit imperio. Cellam, armarium, arcellamve nullis omninò habuit vnquàm: nulla cuique de necessitate exigua proprietatis operandi dabatur occasio. Nam vsque ad acum ipsam, lanasque netas, etiam suendi cōsuendi que cuncta præbebantur in medium, dummodò subtilissima fratribus deuiandi eximeretur occasio. Inter hæc autem omnia omnibus proprietatis causa solum legere licuit aut orare. Cæterum nouit fraternitas cuncta, que dico: nunquàm in cœnobio declinandi causas deesse maximas, vbi non propelluntur etiam minima.

Et quia sermo attulit, vt de institutione Patrum per imitationem beati Eugendi aliqua tangeremus iuxta promissum, quod memet prædixi tertio opusculo seruaturum, prout memorię, Christo inspirante, suggeritur, abrenunciantium exordia primitus intimamus. Sic nanque, quod non omninò illa, que quondam sanctus ac præcipuus Basilii, Cappadocię vrbis antistes, vel ea, que sanctorum Liriniensium patres, sanctus quoque Pachomius Syrorum priscus abbas, siue illa, que recentior venerabilis edidit Casianus, fastidiosa præsumptione calcemus: sed ea quotidie lectitantes, ista, pro qua.

qualitate loci & instantia laboris inuidia, potius quam Orientalium perficere affectamus: quia proculdubio efficacius hæc faciliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana. Igitur quia oratiuncula hæc nostra, instar gubernatoris trepidantis, institutionis pelagus contemplata, circumspiciens undique portum silentij gaudet attingere, paululum circa transitum gesta beatissimi viri referam.

Cum enim ultra sexagenariam ætatem ferè sex mensibus prædictus pater inæqualitate corporea laboraret, sic tamen, quod nunquam canonico vsque ad horam defuisset Cursum, nec bis in die fesso corpusculo coactus fuit aliquid impertiri, vocato vno ad se de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus iniunxerat, secretissime quoque sibi pctusculum petijt (vt moris est) perungi. Cumque transacta nocte de nocturna quoque quiete à nobis percõtaretur diluculo, in lachrymas ac singultum erumpens: Parcat, ait, vobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate constrictum, non permittitis corporeis vinculis iam resolui. At cum trepidi inter profusas lachrymas, conuulsis quoque in corde singultibus, sileremus: Domini mei inquit, abbates Romanus ac Lupicinus proprijs humeris feretrum ante huc lectulum exhibentes, me quoque deosculatum compositumque eleuantes, deferendum immiserunt gestatorio. Cumque eleuatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in ostio violenter excussus, in hoc sum à vobis lectulo reportatus. Et ideo rogo, si quid seni, si quid verò paternæ pietati præstatis, nè me illic retinere diutiùs, sed tandem transire permittatis ad patres. Oro ergò omnes & obsecro filioli, vt accepta ac tradita Patrum in omnibus inuolabiliter instituta, ad gaudium meum, sanctorumque omnium ac vestrum, ad palmam victoriæ perducatis. Igitur cum verba inter lamenta nostra complèsset, quinto admodum die huic ipsi lectulo semet imponens, tãquam dormiens visus, spiritum exhalauit. Cuius sanctum ac beatum corpusculum, inter careruas filiorum ac fratrum, posteritatis quoque deseruiente famulatu, venerabiliter est in Christi nomine consepultum. His interim fidei feruorisque vestri sitim, o sanctissimi, exatiatis tantisper desiderijs, reficite fratres. At si animos vestros, spreta dudum philosophia, rusticana quoque garrulitas exatiare non quierat: instituta, quæ de informatione monasterij nostri Agaunensis cœnobij, sancto Marino presbytero, insule Lirinensis abbate, compellente digestissimus, desideria vestra tam pro institutionis insignijs, quàm pro iubentis autoritate, CHRISTO opitulante, luculenter explebunt.

VITA SANCTI CLARI ABBATIS VIENNENSIS, CUIUS QUIDEM AVTHOR NOMEN SVVM SVP.

presit, sed magnam præ se fert gravitatem & integritatem: habeturque in vetustis & manuscriptis codicibus.

VITAM vel actus beati Clari presbyteri & abbatis scripturus, Dei gratiam imploro: vt qui illi dedit benè & sanctè viuere, mihi quoque tribuat ostium sermonis, & illius laudabilia gesta inculpabiliter scribere. Hic à puero indicijs nimirum clarus, in Dei omnipotentis gratia profecit, adeò vt precibus suis à Domino obtineret, quæ spiritus sancti donum petenda esse persuaderet. Accidit vt puer matrem orbatam marito haberet, quæ deuotè ad memorias sanctorum martyrum apud Viennam subindè oradi gratia occurrebat: cum qua pedissequus Clarus venire solebat. habitabat autem eadem fœmina in vico, qui Bellicampus dicitur. Hanc cum pro more quadam die ad orationem Clarus sequeretur, venerunt ad sanctissimum cœnobium ultra Rhodanum: vbi tunc temporis ossa beatissimi Ferreoli martyris quiescebant. Cumque ibi mulier cum Claro suo puero in compunctione posita, longiores horas protraxisset, iamque vespere ad hospitium suum reuerti cuperet, Rhodanus agitantis ventis in vndas periculosissime assurgere cœpit. Iam mater cum Claro puero suo nauim intrauerat: desperatisque nautis, penè vndis submersa nauis,